

Cercul vicios al politicii fiscale în România

**Prezentare la conferința Fiscalitatea din România:
de la evoluție la revoluție**

Lucian Croitoru

București

20 noiembrie 2014

Sunt trei cercuri vicioase active în economia României

- Cercul vicios al economisirii
- Cercul vicios al politicii fiscale
- Cercul vicios al economiei informale

Toate au fost prezente încă din 1990

Cercul vicios al economisirii în teorie

- ***Competitivitatea redusă*** a firmelor
- Rezultă în economisiri joase în economia formală și rate ale dobânzilor relativ înalte
- Descurajează investițiile
- Firmele amână eforturile dedicate creșterii ***competitivității, care rămâne joasă***, și cercul se reia.

Cercul vicios al politicii fiscale în teorie

- **Guvernul nu reușește să raționalizeze cheltuielile publice.** Votanții dependenți de redistribuire: majoritari
- Guvernul apelează la creșterea ratelor de impozitare sau la tăieri aleatoare a cheltuielilor. Două efecte :
 - Resursele publice continuă să se risipească (scheme de securitate socială nesustenabile, programe de asistență socială încă deficitare și proiecte publice ce aduc venituri mici)
 - Creșterea impozitelor reduce performanțele financiare ale firmelor (se frânează creșterea economică sau chiar se induce o contracție economică)
- O nouă ajustare a deficitului bugetar este necesară. Dacă votanții dependenți de redistribuire sunt majoritari, **guvernul nu va raționaliza cheltuielile publice** și cercul se reia.

Cercul vicios al economiei informale în teorie

- Este generat de cercul vicios al politicii fiscale
- Povara impozitelor devine așa de mare că ***multe firme decid să migreze în sectorul informal***
- Baza de impozitare se reduce, ceea ce duce la aparența că gradul de colectare a impozitelor scade
- Noi creșteri de impozite devin necesare, ceea ce ***accentuează migrația în sectorul informal*** și cercul se reia.

Fig. 1: Deficitul contului curent, deficitul bugetar și deficitul sectorului privat (% din PIB)

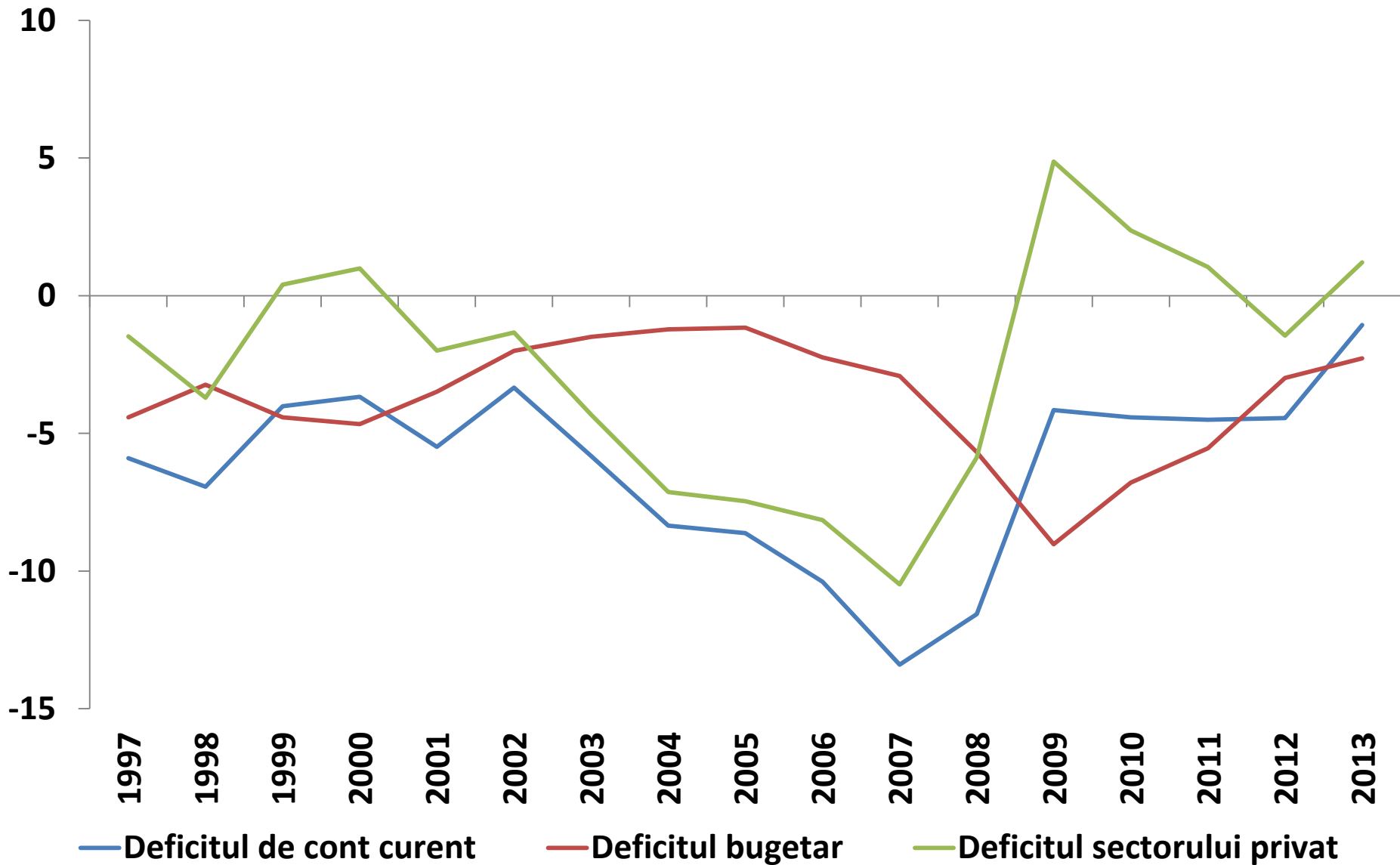

Fig. 2: Economisirile și investițiile României (% din PIB)

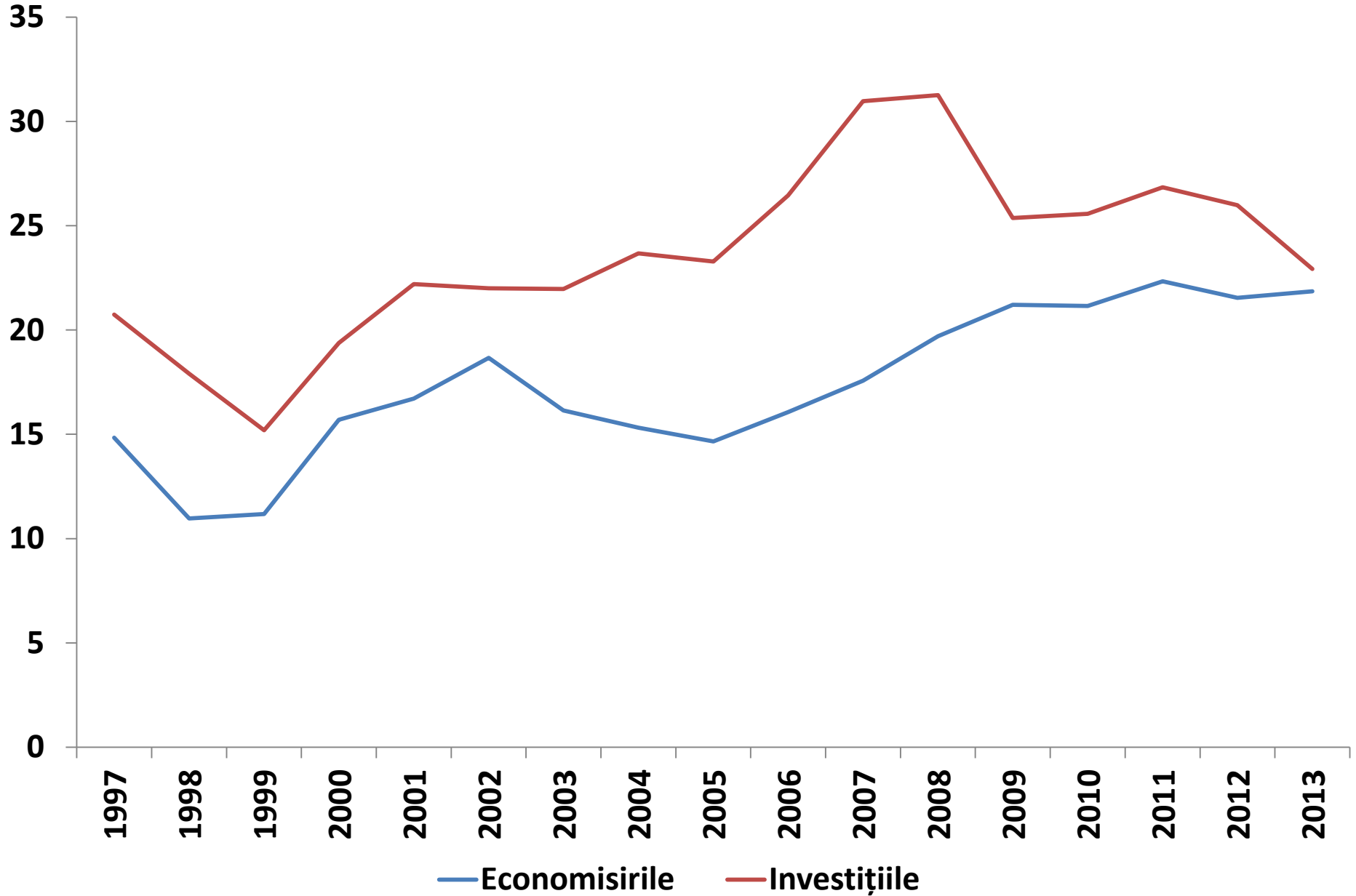

Fig. 3: Economisirile și investițiile sectorului privat (% din PIB)

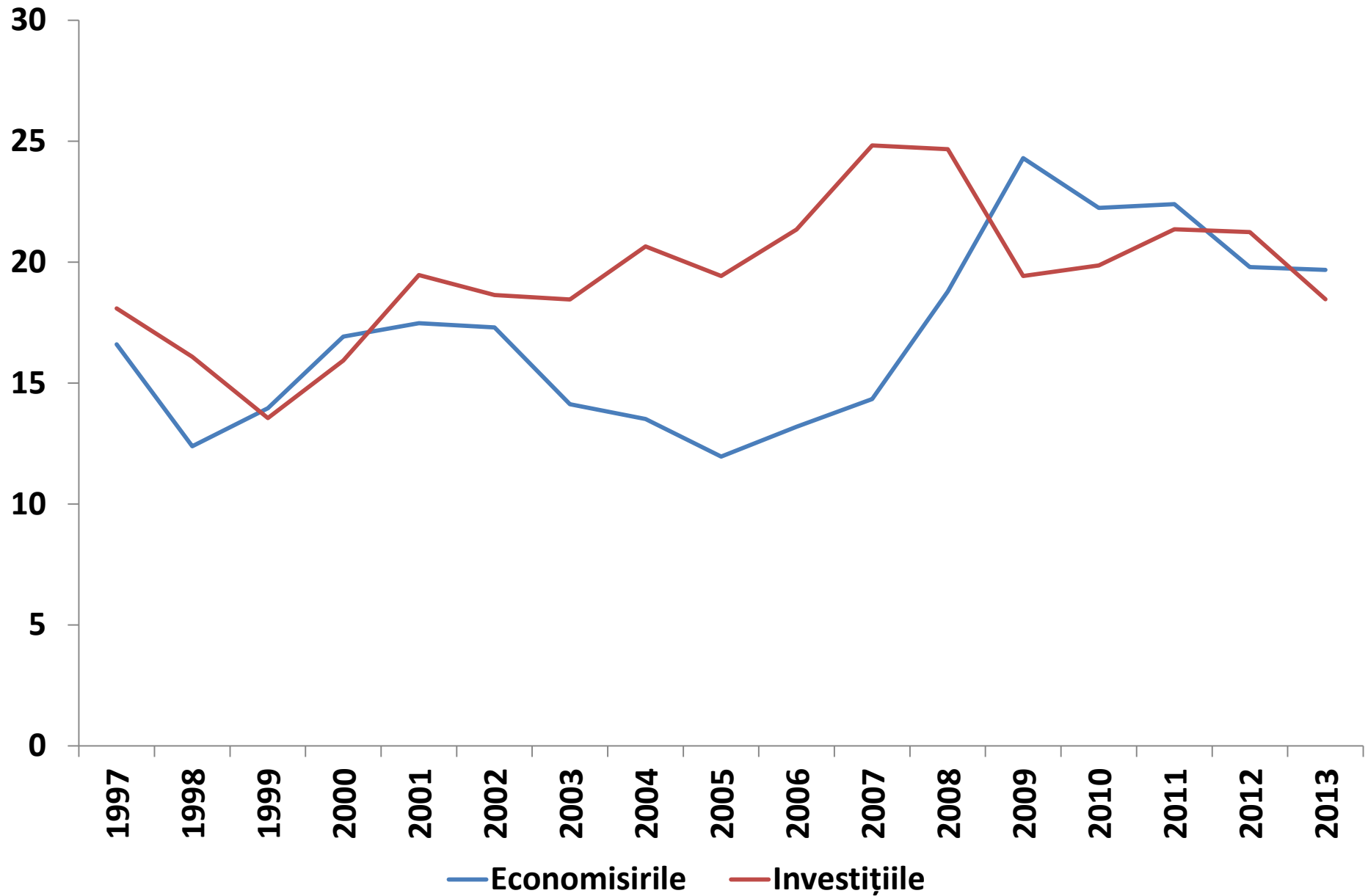

Fig. 4: Economisirile și investițiile guvernamentale (%din PIB)

Cercul vicios al economisirii în practică: Libertatea și "domnia legii" (I)

- Libertatea economică: 10 sub-indici
- Libertatea economică asociată cu drepturile de proprietate și cu corupția definesc „domnia legii”
- În România, indicii care măsoară libertatea proprietății și libertatea față de corupție se situează la 40 și respectiv la 37, adică la niveluri foarte scăzute după toate standardele.
- În Germania acești indici sunt de 90 și respectiv 80
- Concluzie: în România cercul vicios al economisirii continuă să fie prezent

Cercul vicios al economisirii în practică: comparații (II)

Spre comparație, acești indici sunt (în paranteză este indicele general al libertății economice):

- în Bulgaria (65,7) 35,2 și 30,0;
- în Vanuatu (59,5) 33,5 și 40;
- în Mongolia (58,9) 28,2 și 30,0;
- în Togo (49,9) 23,8 și 30;
- în Uganda (59,9) 23,8 și 30;
- în Ucraina (49,3) 21,9 și 30,0 (Sursa: *Heritage Foundation*).

Cercul vicios al economisirii în practică(III)

- Sectorul privat a crescut semnificativ economisirile și a redus mult investițiile (Fig. 3).
- Dacă ar fi putut crește mai mult economisirile, sectorul privat și-ar fi putut permite să reducă mai puțin investițiile.

Cercul vicios al politicii fiscale în practică

- Echilibrul politic din 2009: guvern al PSD și PDL. În această formulă, raționalizarea cheltuielilor publice, în special a celor de asigurări sociale și a celor de asistență socială nu a fost posibilă. S-a pierdut timpul
- 2010: pericol iminent al colapsului sectorului public și un nou echilibru politic. Salariile și sporurile salariale sunt tăiate cu 25 la sută. TVA crescut cu 5 pp
- Pierderea momentului în 2009 a făcut ca aceste ajustări să nu fie raționalizări, ci tăieri fortuite ale cheltuielilor de natură salarială.
- Măsurile luate în 2010 nu au reprezentat niciun progres în direcția spargerii cercului vicios al politicii fiscale, dar au fost inevitabile

Crezul vicios al economiei informale în practică (I)

- Cercului vicios al politicii fiscale a activat cercul vicios al economiei informale.
- Ca și în alte perioade, și în perioada 2009-2012, economisirile generate de firme prin restructurare au fost mutate în sectorul public prin creșterea impozitelor.
- În final, această politică a împins multe firme să migreze în sectorul economiei informale.

Cercul vicios al economiei informale în practică (II)

- Indicele de eficiență a colectării veniturilor din **TVA** a scăzut de la 0,64 în 2008 la 0,57 în 2012
- Indicele de eficiență a colectării impozitelor pe profit a scăzut de la 0,32 în 2008 la 0,21 în 2012

Sursa: Consiliul Fiscal, Raport Anual 2012, p. 27 și 30.

De ce nu putem crește deficitul bugetar

- În 2013 deficitul contului curent a fost de 1 la sută din PIB. Putem relaxa deficitul bugetar? NU!
- poziția investițională netă a României este de aproximativ -65 la sută din PIB, reflectând îndatorarea înaltă în monedă străină a României
- Doi, datoria publică atinge aproape de 40 la sută din PIB, ceea ce înseamnă că deficite bugetare mai mari ne-ar apropia de o limită pe care investitorii străini nu o tolerează
- Finanțarea perpetuă a deficitului bugetar este un mit. În anumite condiții, trecerea de la finanțarea deficitului bugetar de către piață la nefinanțarea lui se poate face brusc (vezi, de exemplu, cazul Greciei)
- Creșterea deficitului bugetar nu este de dorit atât timp cât resursele se risipesc pe scheme de securitate socială nesustenabile, pe programe de asistență socială încă deficitare și pe proiecte publice ce aduc venituri mici.

Ce trebuie făcut? Raționalizarea cheltuielilor

- Nu orice reducere a deficitului bugetar este dezirabilă : ”atât timp cât creșterea impozitelor rămâne principala soluție pentru controlarea deficitului bugetar, economia informală va continua să expandeze, colectarea impozitelor va rămâne joasă și problemele fiscale vor fi agravate în continuare.”
- Soluția viabilă pentru menținerea la niveluri sustenabile a deficitului bugetar este raționalizarea cheltuielilor guvernamentale
- Creșterea mai înceată a transferurilor comparativ cu creșterea cheltuielilor cu investițiile în infrastructură va rezulta în:
- sporirea economisirilor guvernamentale; reducerea deficitului bugetului asigurărilor sociale și, astfel, a datoriei publice; creșterea PIB și a productivității în sectorul privat

Ce trebuie făcut? Eliminarea mitului că dreapta nu crește cheltuielile sociale (II)

- Sunt două preferințe majore care ghidează alegerile politice: cea referitoare la cine trebuie să dețină rolul central în administrarea economiei (piețele sau politicienii) și cea referitoare la cheltuielile sociale
- Reputația este că partidele de stânga dau rolul central politicienilor (statului), iar partidele de dreapta îl dau piețelor; în economiile emergente, reputația partidelor de dreapta uneori merge înaintea faptelor
- Reputația că partidele de dreapta nu favorizează cheltuielile sociale nu are suport în fapte
- Din moment ce stânga și dreapta au comportamente similare față de cheltuielile sociale, atunci este de preferat ca rolul central în administrarea economiei să îl dețină piețele

Ce trebuie făcut? Dați piețelor rolul central în administrarea economiei

- Piețele flexibile ajută creșterea economică, care duce la creșterea locurilor de muncă și reduce nevoia de cheltuieli sociale crescute
- Dacă cred că piețele sunt vinovate pentru criză, oamenii dau rolul central politicienilor. Reciproca nu este adevărată
- Trecerea piețelor în poziție secundă încetinește creșterea economică, sursa ultimă a cheltuielilor sociale
- Indicele libertății proprietății și cel al libertății față de corupție arată că în România piața nu a deținut niciodată rolul central în administrarea economiei

Ce trebuie făcut? Limitați prin constituție ponderea datoriei publice în PIB

- Numai o dreaptă autentică poate da piețelor rolul central în administrarea economiei. Ea trebuie creată
- Prevalența preocupării înnăscute a oamenilor pentru binele lor „acum” mai mult decât pentru binele lor „mâine” generează competiție între dreapta și stânga politică pentru creșterea cheltuielilor sociale și a datoriilor publice cu care le finanțează
- Din acest motiv, nici stânga nici dreapta nu pot garanta că beneficiile sociale și datoriile publice pot fi menținute în limite sustenabile
- Limitarea prin constituție a ponderii datoriilor publice în PIB nu este o garanție a sustenabilității datoriei publice, dar trebuie încercată